

Het tarten van de zwaartekracht

tekst Astrid van Leeuwen

Haar dansers schieten door glazen wanden heen, gaan de strijd aan met betonblokken en ijzeren balken, werpen zich tegen muren op of lopen er horizontaal van af, en vliegen op alle mogelijke manieren door de ruimte. 'Extreme action choreographer' Elizabeth Streb tart de natuurwetten om zo de grenzen van dans ingrijpend te verleggen. Met haar groep opent de Amerikaanse komende zomer de Culturele Olympiade van de Olympische Spelen in Londen. Holland Dance Festival strikte haar om nog net daarvoor haar Nederlandse debuut te maken.

Ze heeft een opleiding in de moderne dans en een 'enorm respect' voor de discipline – en al helemaal voor grootheden én leermeesters als Merce Cunningham en Trisha Brown – maar Elizabeth Streb wist niettemin al vroeg dat ze verder wilde reiken. “Moderne dans was voor mij te ‘mellow’, te barok, te decoratief. ik wilde hoger, sneller, extremer.” Ze begon te experimenteren door te dansen met stokken, hoepels, touwen en tegen hellingen op, en voegde daar later allerhanden ‘vliegmachines’ en tal van andere attributen en ingenieuze installaties aan toe. “Ik vergelijk het wel eens met de ontwikkeling van muziekinstrumenten: op een gegeven moment vond men de menselijke stem niet meer voldoende, en ging men fluiten, violen, harpen maken, om zo het scala aan mogelijkheden te vergroten.”

In 1985 richtte de nu 61-jarige, nog steeds ‘punky’ ogende Streb haar eigen gezelschap op, Streb/Ringside, inmiddels omgedoopt tot Streb Extreme Action. De groep is, zegt ze, door verschillende fasen gegaan, maar nog steeds zijn Strebs niet-aflatende nieuwsgierigheid en haar behoefte om voor zichzelf verwarring te creëren de drijfveren. “Ik stel mijzelf voortdurend vragen over ruimte en tijd, vragen waar ook veel wetenschappers nog steeds mee worstelen. Bijvoorbeeld: wat is ruimte precies, en hoe kun je die ruimte volledig innemen? Dat lukt niet op de grond, dus moet je het vertrouwde loslaten en op zoek gaan naar nieuwe wegen. Een van mijn eerste fascinaties was: kan de mens vliegen? En nee, ik ben niet naïef, ik weet dat wij nooit zullen vliegen als een insect of vogel. Ik probeer in mijn werk de zwaartekracht ook niet te ontkennen of te camoufleren. De mens kan misschien een paar seconden vliegen om daarna tegen de grond te crashen. Juist in die mislukking schuilt voor mij de inhoud, het ware drama van beweging.”

Mad scientist

Lukt het je om de natuurwetten te bedwingen dan wordt, aldus Streb, alles mogelijk. Meer nog dan als een choreografe ziet de Amerikaanse zichzelf als een ‘extreme action architect’. “Ik ben niet zozeer geïnteresseerd in de biomechanica van het lichaam, mijn doel is om met gebruik van lichamen actie, en met die actie een perfecte structuur te creëren. als je als toeschouwer gedurende vijf minuten de lijnen zou volgen van de verrichtingen van mijn dansers, dan moeten de lijnen samen een prachtig bouwwerk vormen.” Ook daarom draaien en verschuiven tonelen, hellingen en installaties continu in Strebs werk. “Zodat het publiek alle hoeken en kanten van de bewegingen kan zien.”

Zo ook in *Forces*, de nieuwe productie waarmee Streb Extreme Action naar Nederland komt. “We zijn de voorstelling, sinds de eerste try-out in juli 2010, nog aan het ontwikkelen. Den Haag wordt de derde opvoering.” voor het eerst werkt Streb samen met een regisseur en dramaturg. “Zij hebben een verhaallijn bedacht, waarbij ik als een soort ‘mad scientist’ op een videoscherm verschijn en het publiek als het ware door de vragen heenleidt die ik mijzelf al jaren stel.” Ook verhalen van andere ‘onderzoekers’ dienden tot inspiratie voor de voorstelling, zoals dat van Larry Walters die in 1982 met een tuinstoel waaraan hij met helium gevulde weerballonnen had bevestigd tot 4600 meter hoogte vloog.

Streb noemt *Forces* ‘a journey out of space’. “Heel dramatisch, soms meedogenloos, soms hysterisch. Ik onderzoek alle kwaliteiten die beweging te bieden heeft, probeer de fundamenteen daarvan bloot te leggen.” Als voorbeeld noemt ze het gevoel van harmonie dat je met beweging kunt realiseren, en dat volgens haar nog verder reikt dan de harmonie die muziek teweeg kan brengen. “De productie is ook een soort symfonie, waarbij je met uiteenlopende equipment onderscheidende momenten creëert die samen één geheel vormen: eerst hoor je de viool, dan een fluit, dan het hele orkest, en dan zet de zanger in...”

In het begin van haar carrière creëerde Streb haar voorstellingen zonder muziek, maar met slechts geluidseffecten, waarbij niet alleen de bewegingen van de dansers ‘hoorbaar’ waren, maar bijvoorbeeld ook (de suggestie van) het geluid van hun ingewanden tijdens een val. “Muziek is de ware vijand van dans”, zo vindt Streb diep in hart. Maar ze heeft daarin een concessie richting haar publiek gedaan. “ik heb muziek toegevoegd omdat ik nu eenmaal toch theaterproducties maak, maar ik choreografeer niet op muziek.”

‘Als je de lijnen volgt van de verrichtingen van mijn dansers, zie je een prachtig bouwwerk’

Hongerige leeuw

Haar dansers zijn, zegt Streb, ‘out of the ordinary’. “Het zijn actiehelden. Hun lijf moet het aankunnen en ze moeten een goede techniek hebben. Maar eigenlijk interesseert het me niet of ze een mooie plié hebben. Waar het mij om gaat is dat ze, wanneer ze bewegen, in een hongerige leeuw transformeren. Ze moeten onderzoekende geesten hebben, een soort ingenieurs zijn eigenlijk, en vooral geen prima donna’s. Ze moeten niet te bezorgd zijn over hun welzijn.”

Streb vindt het belangrijk dat het publiek op alle mogelijke manieren kennis kan maken met haar werk en dansers. De deuren van haar studio in Brooklyn, S.L.A.M. geheten, staan dan ook altijd open.

Mensen kunnen repetities bijwonen, er worden lessen en workshops gegeven, wie wil kan zelfs leren ‘vliegen’. Ook in Den Haag zullen, rond de voorstellingen, allerlei publieksactiviteiten worden georganiseerd.

Naast het verder ontwikkelen van *Forces* is Streb al druk doende met de olympische spelen 2012, een, zegt ze, ‘ongelooflijk spannende onderneming’. “Als opening van de culturele olympiade zullen we optreden langs de Theems, maak ik een ‘spookdans’ op het London Eye (het enorme reuzenrad langs de Theems – red.) en werk ik met veertien dansers en atleten aan een ‘event’ op de Tower Bridge, waarbij zij op en neer door de rechthoekige ruimte van de brug zullen schieten.” Streb die altijd al een fascinatie heeft voor bijzondere locaties – vandaar ook dat haar voorstellingen in Den Haag plaatsvinden in het Atrium van het Stadhuis – is door het Londense project compleet gefascineerd geraakt door bruggen. “Mijn volgende uitdaging”, zegt ze onvermoeibaar, “wordt een serie ‘action events’ op en rond de ‘bridges of the world’.”